

Nr 113.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkten 30, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Utrustning av nya sinnessjukhus för budgetåret 1954/55 beräkna ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

I samma proposition har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond (bilaga 32, punkterna 1 och 2) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna dels till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor, dels ock till Statens anstalt för fallandesjuka: Om- och utbyggnadsarbeten ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 127, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 26 februari 1954, föreslagit riksdagen att

dels besluta,

a) att vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag verkställas ombyggnad av norra mansavdelningens mittparti för en beräknad kostnad av högst 1 600 000 kronor;

b) att vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras två paviljonger för oroliga patienter för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 775 000 kronor;

c) att vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras en administrationsbyggnad för en beräknad kostnad av högst 950 000 kronor;

d) att vid Sundby sjukhus vid Strängnäs skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras personalbostäder för en beräknad kostnad av högst 875 000 kronor;

e) att vid Birgittas sjukhus i Vadstena skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras en administrationsbyggnad för en beräknad kostnad av högst 1 260 000 kronor;

f) att vid Birgittas sjukhus i Vadstena skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras vårdpaviljong C II för en beräknad kostnad av högst 1 425 000 kronor;

g) att vid Ryhovs sjukhus i Jönköping skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras medicinskt centrum m. m. för en beräknad kostnad av högst 980 000 kronor;

h) att vid S:t Sigfrids sjukhus i Växjö skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras personalbostäder för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 1 500 000 kronor;

i) att vid S:t Lars' sjukhus i Lund skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras paviljongerna nr 83 och nr 84 för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 500 000 kronor;

j) att vid Restads sjukhus i Vänersborg skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras en upptagningspaviljong för en beräknad kostnad av högst 1 125 000 kronor;

k) att vid Mariebergs sjukhus i Kristinehamn skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras två vårdpaviljonger för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 420 000 kronor;

l) att vid Sätters sjukhus skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras en upptagningspaviljong för en beräknad kostnad av högst 1 250 000 kronor;

m) att vid Sätters sjukhus skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras två vårdpaviljonger för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 600 000 kronor;

n) att vid Frösö sjukhus vid Östersund skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras en upptagningspaviljong för en beräknad kostnad av högst 1 275 000 kronor;

dels godkänna övriga nya byggnadsföretag, som i propositionen förordats skola upptagas såsom beredskapsarbeten;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att under i propositionen angiven förutsättning sluta avtal med Falköpings stad om förvärv av markområde för nytt sinnessjukhus på i huvudsak av departementschefen angivna villkor;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att efter i propositionen omfördörd utredning avveckla angivna mellanhavande med Älvkarleby kommun om förvärv av kommunens förutvarande ålderdomshem samt, därest så skulle befinnas lämpligt, försälja fastigheten;

dels till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. under statens allmänna fastighetsfond anvisa

a) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 ett investeringsanslag av 5 302 500 kronor;

b) för budgetåret 1954/55 ett investeringsanslag av 24 735 000 kronor;

dels till Utrustning av nya sinnessjukhus för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 980 000 kronor;

dels ock till Statens anstalt för fallandesjuka: Om- och utbyggnadsarbeten för budgetåret 1954/55 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Utskottet har i förevarande sammanhang till behandling förehått följande motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 453 (av herr *Snygg*) och II: 589 (av herr *Birke*);

dels de likalydande motionerna I: 465 (av herrar *Edvin Thun* och *Eriksson*) och II: 597 (av fru *Wallin m. fl.*);

dels ock de likalydande motionerna I: 473 (av herr *Ohlon m. fl.*) och II: 615 (av herr *Ohlin m. fl.*).

Yrkandena i nämnda motioner redovisas i det följande.

Anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1953/54.

Om- och tillbyggnadsarbeten vid Furunäsets sjukhus. 1945 års riksdag beslöt, att vid sjukhuset skulle verkställas ombyggnads- och utvidgningsarbeten för en sammanlagd kostnad av högst 1 723 800 kronor. Av detta belopp avsågs 990 000 kronor för uppförande av en ny paviljong, 668 800 kronor för ombyggnad av huvudbyggnaden och 65 000 kronor för reparationer å huvudbyggnaden. För dessa arbeten har av 1945, 1946 och 1948 års riksdagar för budgetåren 1945/46, 1946/47 och 1948/49 anvisats sammanlagt 1 350 000 kronor.

Sedermera framlade byggnadsstyrelsen i skrivelse den 22 november 1948 ett omarbetat och utökat förslag till ombyggnad av huvudbyggnaden, vilket av styrelsen kostnadsberäknades till 3 800 000 kronor. Samtidigt anmälde styrelsen, att kostnaderna för nybyggnadsarbetena, d. v. s. den nya paviljongen och därmed sammanhängande arbeten inom pannhuset, då uppskattades till cirka 1 250 000 kronor. Vidare framlade medicinalstyrelsen i skrivelse den 16 september 1949 förslag till viss utvidgning av byggnadsprogrammet för ombyggnaden av huvudbyggnaden, vilken ökning kostnadsberäknats till 350 000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för arbetena vid sjukhuset uppskattades alltså vid denna tidpunkt till 5 400 000 kronor. Förslaget till ombyggnad av huvudbyggnaden förelades 1949 års riksdag, som icke motsatte sig den föreslagna omändringen och för fortsättande av arbetena vid sjukhuset anvisade 700 000 kronor för budgetåret 1949/50. Förslaget till viss utvidgning av byggnadsprogrammet för ombyggnaden av huvudbyggnaden underställdes 1950 års riksdag, som lämnade förslaget utan erinran samt för budgetåret 1950/51 anvisade 1 100 000 kronor för fortsättande av arbetena vid sjukhuset. 1951 och 1952 års riksdagar anvisade sammanlagt 1 900 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Slutligen anvisade 1953 års riksdag *dels* å tilläggsstat för budgetåret 1952/53 280 000

kronor för vissa ej förutsedda arbeten beträffande sjukhusets lednings-system för värme, vatten och avlopp, dels ock för budgetåret 1953 54 550 000 kronor. Av sistnämnda belopp utgjorde 350 000 kronor återstoden av vad som ännu icke anvisats av den tidigare beräknade kostnaden för sjukhusets om- och utbyggnad samt 200 000 kronor kostnader för vissa arbeten, som befunnits nödvändiga ur brandskyddssynpunkt m. m.

Sammanlagt har alltså hittills för förenämnda arbeten vid sjukhuset anvisats 5 880 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har nu hemställt att medel måtte anvisas med 960 000 kronor för tidigare ej förutsedda arbeten samt med 725 000 kronor för kostnader för den förslitning, som uppstått å huvudbyggnaden under den långa ombyggnadstiden. För nu ifrågakarande ändamål skulle alltså erfordras 1 685 000 kronor.

Departementschefen anför, att byggnadsarbetena vid huvudbyggnaden är mycket omfattande. Det är därför förklarligt att det under arbetenas gång uppstår behov av byggnadsåtgärder, vilka icke på förhand rimligen kan förutses. Departementschefen har emellertid vid prövning av byggnadsstyrelsens förevarande framställning icke kunnat undgå att finna att de ej förutsedda arbetena har en anmärkningsvärt stor omfattning. Då dessa arbeten likväl måste anses nödvändiga för att ändamålet med ombyggnaden skall kunna vinnas, tillstyrkes att de äskade medlen anvisas. Beloppet, 1 685 000 kronor, föreslås anvisat på tilläggsstat II till riksstaten för nu löpande budgetår.

Merkostnader till följd av prisstegringar å vissa byggnadsarbeten. Byggnadsstyrelsen har hemställt att för täckande av merkostnader till följd av prisstegringar å vissa byggnadsarbeten ett belopp av 3 500 000 kronor måtte anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1953/54.

För beräkning av medelsbehovet på grund av de intill sommaren 1953 inträffade kostnadsstegringarna har byggnadsstyrelsen upprättat en tablå, vilken fogats som bilaga till framställningen. I denna tablå redovisas samtliga hittills av riksdagen beslutade byggnadsföretag, vilka ännu icke avslutats, med angivande av den för riksdagen senast anmälda beräknade kostnaden, oavsett om detta belopp anvisats helt eller delvis. Antalet redovisade byggnadsföretag uppgår till 89. Vidare har i tablån angivits, efter vilket prisläge kostnaderna beräknats, ävensom det medelsbehov, som alltifrån tidpunkten för kostnadsberäkningen fram till sommaren 1953 uppkommit på grund av allmän byggnadskostnadsstegring. Vid beräkningen av nämnda kostnadsstegring har beträffande pågående byggnadsföretag hänsyn tagits till den variation i kostnadsstegringen, som förekommit under byggnadstiden. Vad angår före år 1952 kostnadsberäknade men ännu ej påbörjade företag, har vid bestämningen av det av kostnadsstegringen förorsakade anslagsbehovet beaktats, att kostnadsnivån sommaren 1953 nedgått till ungefär samma läge som sommaren 1951.

Slutligen framgår av tablån, att för de i densamma intagna byggnadsföretagen, vilka sammanlagt omfattar en av riksdagen godkänd byggnadskostnad om 98 272 500 kronor, 11 460 500 kronor erfordras för att täcka de genom den allmänna byggnadskostnadsstegringen uppkomna merkostnaderna. Av sistnämnda belopp har emellertid 1952 och 1953 års riksdagar anvisat 1 541 000 resp. 2 500 000 kronor. Medelsbehovet uppgår sålunda till 7 419 500 kronor.

Departementschefen finner lämpligt, att ett särskilt belopp liksom för budgetåret 1952/53 anvisas å tilläggsstat för täckande av dessa merkostnader. Emot byggnadsstyrelsens beräkning av medel för ifrågavarande merkostnader har departementschefen ej funnit anledning till erinran och tillstyrker, att på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 under förevarande anslag anvisas ett belopp av 3 500 000 kronor.

Elektriska arbeten vid vissa av statens sinnessjukhus. För utförande av elektriska arbeten vid Sätters sjukhus samt Gädeå sjukhus i Härnösand har hittills anvisats enligt vissa i statsrådsprotokollet angivna siffror sammanlagt 186 000 kronor. För utförande av berörda arbeten hemställs nu om ytterligare 67 500 kronor att anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Vidare begäres 50 000 kronor för elektriska arbeten vid övergång från gas-till eldrift vid S:t Olofs sjukhus i Visby.

Byggnadsstyrelsen har hemställt, att det för elektriska arbeten vid Källshagens sjukhus för innevarande budgetår anvisade beloppet av 43 000 kronor i stället må disponeras för vissa angelägna elektriska arbeten vid Sundby sjukhus vid Strängnäs och Ryhovs sjukhus i Jönköping. Departementschefen har ingen erinran mot förslaget.

Till elektriska arbeten vid vissa av statens sinnessjukhus föreslås alltså å tilläggsstat II för innevarande budgetår anvisat ett belopp av 117 500 kronor.

Anslag för budgetåret 1954/55.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala.

Uppförande av tuberkulosavdelning. 1949 års riksdag beslöt att vid sjukhuset skulle uppföras en tuberkulosavdelning för en beräknad kostnad av högst 2 000 000 kronor. Sedermera har kostnaderna beräknats till 2 300 000 kronor. För byggnadsföretaget har hittills anvisats sammanlagt 2 180 000 kronor inklusive 80 000 kronor för en kloreringsanläggning m. m.

Den ena av de båda paviljongerna har numera helt färdigställt och uppförandet av den andra har påbörjats hösten 1953. För slutförande av arbetena å tuberkulosavdelningen begäres för nästa budgetår 200 000 kronor.

Ombyggnad av norra mansavdelningen. För ifrågavarande ändamål har 1950—1953 års riksdagar anvisat sammanlagt 3 600 000 kronor.

Norra mansavdelningens mittparti föreslås skola iordningställas för arbetsterapilokaler. I bottenvåningen anses böra inrymmas lokaler för trä- och metallslöjd, vävning, skomakeri, skråreri, bokbinderi och korgmakeri m. m. jämte toaletter, förråd o. dyl. för manliga patienter, i andra våningen motsvarande lokaler för kvinnliga patienter samt slutligen i souterrängvåningen med anslutning till dessa lokaler rum för kaffeservering för patienterna, där dessa kan intaga sina mellanmål. Souterrängvåningen föreslås därjämte inrymma förråd och skyddsrum, gemensamt för huvuddelen av hela norra mansavdelningen. I byggnaden bör vidare installeras en hiss för transport av material till arbetsterapilokalerna. Vid nu föreslagna användning av byggnaden skulle den i andra våningen belägna kyrksalen bibehållas. Denna sal, som f. n. är i dåligt skick, anses i samband med ombyggnaden böra renoveras.

Kostnaden för nu föreslagna byggnadsarbeten har uppskattats till 1 600 000 kronor. För nästa budgetår föreslås anvisat ett belopp av 600 000 kronor för arbetenas påbörjande.

Uppförande av administrationsbyggnad. Vid nuvarande utformning och beläggning av sjukhuset erfordras expeditionslokaler för 13 läkare, personalföreståndare, socialkurator, 6 föreståndarinnor, förste uppsyningsman, 7 kansli- och skrivbiträden ävensom för intendent, assistent, kassör samt kontorister och kontorshbiträden. Härjämte erfordras utrymmen för av postverket anordnad expedition inom sjukhuset, telefonväxel, arkiv och vaktmästare. En särskild byggnad omfattande källarvåning, bottenvåning samt två övervåningar föreslås uppförd för ändamålet.

Kostnaden för byggnaden har beräknats till 950 000 kronor. Det hemställs, att 600 000 kronor anvisas för nästa budgetår för arbetenas påbörjande.

Installation av hissar i paviljongerna 12 och 15. Kommittén för sjuksjukvårdens utbyggande har hemställt, att för utförande av den i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna installationen av hissar i paviljongerna 12 och 15 måtte för nästa budgetår anvisas 200 000 kronor.

Departementschefen förordar, att arbetet uppföres såsom beredskapsarbete.

Uppförande av två paviljonger för oroliga patienter. Platsbehovet vid sjukhuset uppgår f. n. till omkring 1 500, familjevården icke inräknad, trots att omsättningen stigit från 37 procent år 1948 till 44 procent år 1952. Även om uppförandet av det planerade nya sjukhuset i Stockholmstrakten kommer att minska behovet av platser vid Ulleråkers sjukhus, torde en ökning av det av sinnessjukvårdsberedningen uppskattade behovet vara ofrån-

komlig. En bidragande omständighet härvidlag är, att den tidigare planerade sekundäravdelningen om 70 vårdplatser i Älvkarleby icke torde komma till stånd. Med hänsyn till att paviljongen 62 A och B är utformad för vård av andra patientkategorier än oroliga och att i paviljongen inrymmes sjukhusets medicinska centrum, har kommittén funnit övervägande skäl tala mot att vidtaga de i generalplanen åsyftade ombyggnadsarbetena av paviljongen. Kommittén förordar i stället, att två nya vårdpaviljonger för oroliga patienter uppföres, vardera inrymmande två avdelningar av den storlek, som beslutats av 1950 års riksdag, d. v. s. 24 patienter per avdelning.

Vid bifall till detta förslag skulle det totala antalet platser vid sjukhuset öka med 96 till 1 174. Ökningen innebär, att antalet platser för oroliga patienter skulle växa med 26 och att platserna för övriga patientkategorier skulle stiga med 70. Förslaget innebär vidare, att sinnessjukvårdsberedningens fördelning av platser mellan oroliga och övriga patientgrupper skulle bibehållas oförändrat.

Byggnaderna föreslås utformade i huvudsaklig överensstämmelse med de paviljonger av denna typ, som under senare år uppförts vid de statliga sinnessjukhusen. Envar av avdelningarna beräknas sålunda inrymma tolv en-patientrum och tre fyra-patientrum. I paviljongernas souterrängvåningar inrymmes skyddsrum och sedvanliga förrådsutrymmen m. m.

Paviljongerna föreslås förlagda norr om de nyuppförda paviljongerna vid sjukhuset och invid gränsen mot I 8:s övningsområde.

Kostnaden för paviljongernas uppförande har beräknats till 2 775 000 kronor, varav för vårdpaviljongerna vardera 1 225 000 kronor samt för väg- och planeringsarbeten jämte för transportkulvert 325 000 kronor. För nästa budgetår föreslås anvisat ett belopp av 1 000 000 kronor för arbetenas påbörjande.

Sundby sjukhus vid Strängnäs.

Uppförande av garagebyggnad och personalbostäder. Till de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbeten föreslagna byggnadsobjekten vid sjukhuset, uppförande av en garagebyggnad och påbörjande av personalbostäder — vilket sistnämnda byggnadsföretag kostnadsberäknats till 875 000 kronor — anses för nästa budgetår böra anvisas 65 000 resp. 500 000 kronor.

Sekundäravdelningen i Ribbingelund.

Anordnande av arbetsterapi- och samlingslokaler. För anordnande av de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna arbetsterapi- och samlingslokalerna vid sjukhuset föreslås för nästa budgetår skola anvisas 165 000 kronor.

Sekundäravdelningen i Rosöga.

Anordnande av arbetsterapi- och samlingslokaler och inredande av bostäder. Till de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbeten föreslagna byggnadsobjekten vid sjukhuset, anordnande av arbetsterapi- och samlingslokaler samt inredande av bostäder för vårdpersonal anses böra anvisas 145 000 resp. 140 000 kronor.

Birgittas sjukhus i Vadstena.

Uppförande av vårdpaviljonger. 1952 års riksdag beslöt, att vid sjukhuset skulle för en kostnad av högst 2 500 000 kronor uppföras två nya vårdpaviljonger, D III och D IV. För ändamålet har hittills anvisats sammanlagt 2 250 000 kronor.

För arbetenas slutförande erfordras vad som ännu icke anvisats av den beräknade kostnaden, nämligen 250 000 kronor, vilket belopp föreslås anvisat för nästa budgetår.

Uppförande av vårdpaviljong D V. 1953 års riksdag beslöt att vid sjukhuset skulle för en kostnad av högst 1 425 000 kronor uppföras en vårdpaviljong, D V, och ett pumpverk för avloppsvatten samt anvisade för budgetåret 1953/54 ett belopp av 975 000 kronor för arbetenas påbörjande. Uppförandet av paviljongen påbörjades i september 1953. Det hemställes att återstoden av den beräknade kostnaden 450 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av vårdpaviljong C II. 1952 års riksdag beslöt, att två vårdpaviljonger, D III och D IV, skulle uppföras vid sjukhuset. Paviljongerna, avsedda för halvoroiga resp. oroliga kvinnor, ingick som de första byggnadsobjekten i den andra etappen av sjukhusets utbyggnad, vilken etapp därutöver omfattar uppförande av fyra vårdpaviljonger, administrationsbyggnad, arbetsterapilokaler, verkstäder samt samlingshall m. m.

Vidare beslöt 1953 års riksdag uppförande av en av ovannämnda fyra vårdpaviljonger, nämligen paviljongen D V för oroliga kvinnor. När sistnämnda paviljong uppförts är den kvinnliga avdelningens nya paviljonger färdigställda.

Utbyggnaden av sjukhuset anses under nästa budgetår böra fortsättas med uppförande av en paviljong för halvoroiga manliga patienter, vilken föreslås bli utformad på samma sätt som paviljong D III. Den skulle sålunda inrymma två avdelningar om vardera 28 vårdplatser eller sammanlagt 56 vårdplatser.

Kostnaden för paviljongen jämte utvändiga ledningar och planeringsarbeten har beräknats till 1 425 000 kronor, varav 1 330 000 kronor för pa-

viljongen och 95 000 kronor för promenadgårdar, vägar, yttre ledningar m. m. För nästa budgetår begäres 400 000 kronor för påbörjande av paviljongen.

Uppförande av administrationsbyggnad m. m. Till de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbeten föreslagna byggnadsobjekten vid sjukhuset, påbörjande av en till 1 260 000 kronor kostnadsberäknad administrationsbyggnad, uppförande av verkstäder samt tillbyggnad av garage, anses för nästa budgetår böra anvisas 600 000, 200 000 resp. 55 000 kronor.

Anordnande av personaltvättstuga. I en av byggnaderna är inrymd en äldre tvättanläggning, vilken disponeras av sjukhusets personal. Anläggningen är omodern och olämpligt belägen med hänsyn till sjukhusets nya lokalisering. Då det därjämte är angeläget att byggnaden i sin helhet frigöres till förmån för Birgittastiftelsen förordas, att en tvättstuga med maskinutrustning anordnas i källaren inom det i sjukhusets första byggnadsstapp ingående bostadshuset för ogift personal.

Kostnaden för arbetena har beräknats till 20 000 kronor. Detta belopp föreslås anvisat för nästa budgetår.

Den framtida användningen av vissa byggnader. Med utgångspunkt från de i propositionen nr 111/1949 givna förutsättningarna har byggnadsstyrelsen slutit ett preliminärt upplåtelseavtal med Birgittastiftelsen. Enligt detta avtal upplåtes byggnader jämte tillhörande markområde kostnadsfritt till stiftelsen, att av denna disponeras för Vadstena folkhögskola och därmed förenat hospits. Upplåtelsen gäller fr. o. m. den 1 juli 1954 tills vidare, så länge byggnaderna av stiftelsen disponeras för angivet ändamål. Fr. o. m. sagda dag sker tillträde successivt, i den mån byggnaderna icke längre behöver disponeras för sjukvårdsändamål. Stiftelsen skall på egen bekostnad utföra invändiga ändrings- och restaureringsarbeten efter godkännande av styrelsen. Styrelsen åtager sig att i samband med nyss angivna arbeten låta i erforderlig utsträckning utföra vissa yttre byggnadsarbeten. Styrelsen framhåller härvid, att underhållet under flera år starkt nedskurits i avvaktan på ett ställningstagande till frågan om byggnadernas framtida användning. Med anledning härav och för att göra byggnaderna lämpade för de avsedda ändamålen erfordras nu en tämligen omfattande restaurering. Kostnaderna för dessa arbeten jämte i samband därmed utförda kulturhistoriska undersökningar beräknar styrelsen till 350 000 kronor.

Restaureringsarbetena, som lämpligen bör fördelas på en treårsperiod, avses skola påbörjas under budgetåret 1955/56. Det fortsatta normala yttre underhållet skall åvila kronan, medan stiftelsen skall svara för det inre underhållet.

Departementschefen anser sig kunna tillstyrka ifrågavarande avtal. I detta anses dock böra intagas en bestämmelse om att avtalet skall upphöra att gälla även för det fall att de upplåtna byggnaderna skulle behöva tagas i anspråk av kronan för annat ändamål.

Installation av pumpar m. m. i vattenverket. Jämlikt ett mellan medicinalstyrelsen och Vadstena stad den 13 april 1921 upprättat kontrakt har staden medgivits rätt att från det inom Birgittas sjukhus belägna, sjukhuset tillhöriga vattenverket erhålla vatten i den mån vattenledningsverket kan tillhandahålla vatten utöver sjukhusets behov. Två av staten ägda vattentorn är anslutna till vattenverket, medan distributionsledningarna utanför sjukhuset ägs av staden. Till följd av stadens utveckling är vattenförsörjningen otillräcklig för dess behov. För såväl staden som sjukhuset behöver vattentrycket ökas. Staden har hos kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande hemställt, att förslag måtte framläggas om uppförande i statens regi av ett nytt vattentorn. Kommittén anser emellertid, att vattenförsörjningen i princip är en kommunal angelägenhet och att såväl stadens som sjukhusets försörjning med vatten bör med tiden helt övertagas av kommunen, varför denna bör uppföra vattentornet. I fråga om stadens övertagande av det av sjukhuset drivna vattenverket med därtill hörande intagsledning torde emellertid tills vidare böra bero, då en förändring beträffande råvattenförsörjningen inom en snar framtid kan bli aktuell. Vattenledningsverkets intagsledning, råvattenpumpverk, filteranläggning och lågvattenreservoar har tillräcklig kapacitet för det framtida vattenbehovet, medan renvattenpumpverken — vilka uppfordrar vattnet till rörnät och högreservoar — är otillräckliga. De sistnämnda pumpverken, av vilka två drivs elektriskt och ett — avsett som reserv — med råoljemotor bör därför utbytas mot verk med större kapacitet. Pumparna skall bli automatiska och skall styras av flottörströmbrytare i det nya vattentornet, varifrån manöverledningar kommer att dragas till vattenverket.

Det anses lämpligt, att nu nämnda anordningar utförs av staten i avvaktan på en slutlig lösning av vattenförsörjningen för sjukhuset och staden. Vid bifall härtill skulle vid den fortsatta utbyggnaden av sjukhuset ej behöva anordnas några tryckstegringsanläggningar för vatten.

Kostnaden för installation av pumpar och manöverledningar m. m. har beräknats till 60 000 kronor, vilket belopp anses böra anvisas för nästa budgetår.

Västra Ny sjukhus.

Om- och nybyggnadsarbeten. 1950 års riksdag beslöt, att om- och nybyggnadsarbeten skulle utföras vid sjukhuset för en kostnad av högst 2 900 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1950/51 800 000 kronor för ändamålet. 1951—1953 års riksdagar anvisade ytterligare 1 600 000 för ifrågavarande arbeten.

För nästa budgetår föreslås anvisat det belopp av den beräknade kostnaden, som icke anvisats, eller 500 000 kronor.

Ryhovs sjukhus i Jönköping.

Uppförande av medicinskt centrum m. m. För påbörjande av den i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna byggnaden för medicinskt centrum m. m., vilken kostnadsberäknats till 980 000 kronor, anses för nästa budgetår böra anvisas 600 000 kronor.

Uppförande av växthus. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har föreslagit att ett växthus uppföres vid sjukhuset för en beräknad kostnad av 260 000 kronor och hemställt, att nämnda belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen anser sig icke kunna tillstyrka denna framställning.

S:t Sigfrids sjukhus i Växjö.

Uppförande av panncentral jämte kolgård och verkstäder. 1952 års riksdag beslöt, att en panncentral jämte kolgård och verkstäder skulle uppföras vid sjukhuset för en beräknad kostnad av högst 2 150 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1952/53 ett belopp av 130 000 kronor för beställning av ångpannor.

I anledning av förslag av kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande om anvisande av 700 000 kronor för budgetåret 1953/54 till ifrågavarande byggnadsobjekt förordade Kungl. Maj:t, att dessa arbeten skulle komma i fråga såsom beredskapsarbeten. Då några sådana arbeten ej kommit till stånd vid sjukhuset och ej heller torde komma att igångsättas före nästa budgetårs början hemställles, att för nästa budgetår ett belopp av 1 000 000 kronor anvisas till arbetenas påbörjande.

Uppförande av personalbostäder. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att för påbörjande av de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna personalbostäderna vid sjukhuset — vilket byggnadsföretag kostnadsberäknats till 1 500 000 kronor — måtte för nästa budgetår anvisas 650 000 kronor.

Departementschefen anser att medelsanvisningen för nästa budgetår kan begränsas till 150 000 kronor.

S:ta Gertruds sjukhus i Västervik.

Uppförande av bostadshus för läkare. För uppförande av den i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna läkarbostaden vid sjukhuset föreslås för nästa budgetår skola anvisas 115 000 kronor.

Uppförande av bostadshus för ogift personal. 1952 års riksdag beslöt, att såsom en första etapp i förbättringen av bostäder för gift personal vid sjukhuset ett bostadshus med fyra lägenheter om 3 rum och kök skulle uppföras. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har härom anfört följande.

Ifrågavarande förslag var baserat på en av kommittén framlagd redogörelse för bostadsbeståndet vid sjukhuset, vari bl. a. anfördes, att flertalet av sjukhusets familjebostäder omfattade endast ett rum och kök. Med få undantag saknade lägenheterna såväl centralvärmeledning som varmvatten och badrum. Samtliga bostadsrum för ogift personal låge i vårdpaviljonger eller ekonomibyggnader. En tillfredsställande lösning av sjukhusets bostäder komme därför att kräva omfattande nybyggnads- och moderniseringsåtgärder. Med anledning härav skulle kommittén, så snart erforderliga utredningar verkställts, framlägga en plan för successiv förbättring och förnyelse av bostäderna.

Kommittén har nu funnit, att det, därest hela det föreliggande bostadsbehovet skulle tillgodoses genom statens försorg, skulle sammanlagt erfordras uppförande av ytterligare 5 läkarbostäder, av vilka en upptagits såsom beredskapsarbete för innevarande budgetår, 6 bostäder för gift personal, 20 dubletter och 120 enkelrum. Även om sjukhuset är beläget på förhållandevis långt avstånd från den egentliga stadsbebyggelsen och sålunda i avsevärd utsträckning beroende av tillgången på bostäder vid sjukhuset, anser sig kommittén likväl icke kunna föreslå en utbyggnad av bostadsbeståndet av denna storleksordning.

Då kommittén har för avsikt att för budgetåret 1955/56 äska medel för renovering av vissa vårdpaviljonger, blir det nödvändigt att ersättningsbostäder för de i paviljongerna inrymda personalrummen finns att tillgå, när renoveringen skall igångsättas. Kommittén föreslår därför, att ett bostadshus för ogift personal uppföres.

Byggnaden beräknas bli förlagd inom det för bostäder avsedda området vid sjukhuset. Den bör uppföras i två våningar jämte inredd vindsvåning och inrymma 7 dubletter, vardera med en lägenhetsyta av 28 m² och 41 enkelrum, varav 24 om 18 m² och 17 om 14 m². För bostäderna tänkes anordnade gemensamma badrum och tekök m. m. enligt sedvanlig standard. Detta motsvarar omkring en tredjedel av ovan angivna behov av bostäder av ifrågavarande slag.

Kostnaden för bostadshuset har beräknats till 700 000 kronor, vilket belopp kommittén äskar för nästa budgetår.

Departementschefen förordar, att ifrågavarande arbete ifrågakommer såsom beredskapsarbete.

S:t Olofs sjukhus i Visby.

Uppförande av snickeriverkstad m. m. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att för uppförande av den i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna snickeriverkstaden m. m. måtte för nästa budgetår anvisas 165 000 kronor.

Departementschefen föreslår att arbetet upptages såsom beredskapsarbete.

Gullberna sjukhus i Karlskrona.

Uppförande av ekonomibyggnader och vårdpaviljonger m. m. 1952 års riksdag beslöt, att ett nytt sinnessjukhus skulle uppföras i Karlskrona för en beräknad kostnad av högst 27 000 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1952/53 ett belopp av 1 500 000 kronor för påbörjande av dels etapp I — uppförande av stommen till en paviljong, kostnadsberäknad till 1 200 000 kronor — och dels yttre arbeten, vilka beräknats till sammanlagt 3 760 000 kronor.

1953 års riksdag anvisade för slutförande av etapp I och påbörjande av etapp II — uppförande av kök, matsalar, panncentral, administrationslokaler och intagningsavdelning m. m., kostnadsberäknade till 6 475 000 kronor — samt fortsättande av yttre arbeten sammanlagt 3 500 000 kronor.

De i etapp I ingående arbetena har slutförts och de av etapp II omfattade arbetena påbörjats under år 1953. Under nästa budgetår beräknas etapp III kunna påbörjas, vilken omfattar uppförande av sex vårdpaviljonger, kostnadsberäknade till sammanlagt 8 200 000 kronor.

Det föreslås, att för nästa budgetår anvisas sammanlagt 4 500 000 kronor för etapperna II och III samt fortsättande av de yttre arbetena.

Uppförande av bostäder för överläkare och intendent. Den ovan angivna kostnaden för uppförande av ett nytt sinnessjukhus i Karlskrona, 27 000 000 kronor, innefattar ej uppförande av arbetsterapilokaler eller erforderliga personalbostäder.

Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande är ej f. n. beredd att framlägga slutligt förslag rörande bostadsprogrammet men förutsätter, att i allt fall bostäder för sjukhuschefen, intendenten och viss maskinpersonal måste finnas inom sjukhusområdet. Redan under byggnadstiden bör enligt kommitténs mening denna personal knytas till sjukhuset. Med hänsyn till att överläkarens och intendentens bostäder kommer att vara av sådan storleksordning, att svårigheter föreligger för staden att tillhandahålla dem, och då ifrågavarande befattningshavare bör anställas vid sjukhuset under budgetåret 1955/56, föreslår kommittén, att ett bostadshus för envar av dessa tjänstemän uppföres vid sjukhuset under nästa budgetår. Byggnadernas storlek överensstämmer med under senare år vid de statliga sinnessjukhusen uppförda bostäder av detta slag. Kostnaden har beräknats till 405 000 kronor, varav 208 000 kronor för uppförande av byggnaderna samt 197 000 kronor för utvändiga ledningar, kulvertar fram till bostadsområdet, vägar och planeringsarbeten.

Kommittén hemställer, att 405 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen anser sig icke kunna tillstyrka medel för uppförande av ett bostadshus för sjukhusintendenten. För uppförande av en bostad för en överläkare begäres för nästa budgetår 300 000 kronor.

Ersättning till Karlskrona stad för uppförande av reningsverk. I det mellan kronan och Karlskrona stad år 1951 slutna, av 1952 års riksdag godkända avtalet om överlåtelse till kronan av Gullbernahultsområdet stadgades, att kronan skulle bidra med ett belopp av 100 000 kronor till anläggande av ett reningsverk i staden. Anläggningen beräknades vara färdigställd den 1 juli 1954, vid vilken tidpunkt beloppet skulle utbetalas till staden.

Reningsverket kommer att vara uppfört vid den förutsatta tidpunkten. Då medel för ifrågavarande ersättning icke tidigare beräknats hemställas, att för nästa budgetår ett belopp av 100 000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

S:t Lars' sjukhus i Lund.

Uppförande av bostadshus för förste läkare m. m. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att till de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbeten föreslagna byggnadsobjekten vid sjukhuset, uppförande av ett bostadshus för förste läkare samt modernisering av bostäder för gift personal — vilket sistnämnda byggnadsföretag kostnadsberäknats till 835 000 kronor — 135 000 resp. 300 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen förordar att ifrågavarande arbeten uppföres såsom beredskapsarbeten.

Uppförande av paviljongerna nr 83 och 84. Som nästa åtgärd i sjukhusets upprustning föreslås uppförande av två nya vårdpaviljonger. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har härom anfört följande.

I den av sinnessjukvårdsberedningen framlagda generalplanen för sjukhuset beräknades två nya vårdpaviljonger bliva erforderliga utöver den nu snart slutförda tuberkulosavdelningen. Paviljongerna skulle närmast tillgodose sjukhusets behov av tidsenligt utformade vårdavdelningar för akut sjuka. Kommittén finner det lämpligt, att ifrågavarande paviljonger nu uppföres, varvid de skulle kunna utnyttjas för evakuering av patienter vid den västra sjukhusdelen, vilken i särskilt hög grad är i behov av en modernisering. Visserligen kunde ett tillräckligt antal evakueringsplatser erhållas, därest hela tuberkulosavdelningen togs i anspråk för ändamålet. Emellertid föreligger det ett framträdande behov att så snart som möjligt disponera dessa paviljonger för det ändamål, vartill de avsetts.

De nya paviljongerna torde böra förläggas i anslutning till och något söder om den nya tuberkulosavdelningen. Vardera paviljongen föreslås skola inrymma två avdelningar om 28 platser. Paviljongernas utformning överensstämmer med tidigare av kommittén föreslagna paviljonger av denna typ.

Kostnaden för uppförande av de båda paviljongerna jämte yttre arbeten har beräknats till 2 500 000 kronor, varav 2 400 000 kronor för pavil-

jongerna och 100 000 kronor för promenadgårdar, vägar, yttre ledningar m. m. Det hemställs, att för nästa budgetår måtte anvisas 1 000 000 kronor för påbörjande av ifrågavarande arbeten.

Vipeholms sjukhus i Lund.

Uppförande av personalbostäder. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att för uppförande av de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna personalbostäderna måtte för nästa budgetår anvisas 250 000 kronor.

Departementschefen föreslår att ifrågavarande arbete uppföres såsom beredskapsarbete.

S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg.

Ombyggnad av ekonomibygnaden. 1953 års riksdag beslöt, att ekonomibygnaden vid sjukhuset skulle ombyggas för en beräknad kostnad av högst 1 600 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1953/54 ett belopp av 500 000 kronor för ändamålet.

För nästa budgetår erfordras för arbetenas fortsättande 600 000 kronor, vilket belopp föreslås anvisat.

Modernisering av personalbostäder i ekonomibygnaden. I ekonomibygnadens flyglar inrymda bostäder för ogift personal, 3 dubletter och 17 enkelrum, är omoderna och saknar gemensamma tekök och badrum samt i viss omfattning tvättställ. Även i övrigt är bostäderna av mindre god standard. Med hänsyn härtill behöver de upprustas för att motsvara nutida krav. Det föreslås därför, att bostäderna moderniseras. Arbetet anses lämpligen böra utföras i samband med pågående ombyggnad av ekonomibygnaden. Härigenom skulle vissa besparingar kunna vinnas i fråga om administration och ledning.

Kostnaden har beräknats till 260 000 kronor. Det hemställs, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av bostadshus för ogift personal. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att för uppförande av det i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna bostadshuset för ogift personal vid sjukhuset måtte för nästa budgetår anvisas 395 000 kronor.

Departementschefen förordar att ifrågavarande arbete uppföres såsom beredskapsarbete.

Ombyggnad av paviljong nr 5. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har föreslagit, att en med nr 5 betecknad paviljong, inrymmande

tre avdelningar för oroliga kvinnor, ombygges. Kommittén anför vidare härom.

Den ena av avdelningarna är organiserad i två plan med dagrum, matsal och vissa patientrum förlagda i bottenvåningen och övriga patientrum i våningen 1 trappa. Den omfattar f. n. 42 platser. Avdelningen är i sin nuvarande utformning arbetskrävande och svåröverbakad och bör uppdelas på två avdelningar, en i vardera våningsplanet. Genom att taga intill avdelningen belägna personalrum i anspråk för vissa bilokaler (badrum, sköljrum, förråd m. m.) kan man i varje våning erhålla en tillfredsställande vårdavdelning om 27 platser. I samband härmed bör en sänghiss anordnas genom våningarna. Denna hiss kan även betjäna de övriga avdelningarna i paviljongen. I källaren inrättas rum för smutskläder m. m. Vidare bör förslitna och mindre lämpliga fönster utbytas.

Kostnaden för ombyggnadsarbetena har beräknats till 700 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen föreslår att arbetet uppföres såsom beredskapsarbete.

S:t Jörgens sjukhus i Göteborg.

Uppförande av panncentral. 1950 års riksdag beslöt, att en panncentral med verkstäder skulle uppföras vid sjukhuset för en beräknad kostnad av 1 250 000 kronor. Sedermera har kostnaderna för panncentralen beräknats till 2 275 000 kronor. Hittills har för ändamålet anvisats sammanlagt 1 355 000 kronor.

Panncentralens uppförande har påbörjats år 1953. För arbetenas slutförande under nästa budgetår erfordras vad som av de slutligen beräknade kostnaderna ännu icke anvisats, nämligen 920 000 kronor. Detta belopp föreslås anvisat för budgetåret 1954/55.

Uppförande av personalbostäder. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att för uppförande av de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna personalbostäderna måtte för nästa budgetår anvisas 540 000 kronor.

Departementschefen förordar, att arbetet uppföres såsom beredskapsarbete.

Restads sjukhus i Vänersborg.

Uppförande av personalbostadshus m. m. 1952 års riksdag beslöt, att vid sjukhuset skulle utföras renovering av familjebostadshus, uppföras ett nytt bostadshus för ogift personal och företagas yttre arbeten för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 1 360 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1952/53 ett belopp av 500 000 kronor för ändamålet. 1953 års riksdag anvisade 600 000 kronor för arbetenas fortsättande.

Renoveringen av ifrågavarande familjebostadshus har påbörjats våren 1953 och uppförandet av det nya bostadshuset för ogift personal under hösten samma år. Det hemställes att för nästa budgetår anvisas 260 000 kronor.

Omläggning av värmesystemet. 1953 års riksdag beslöt, att viss omläggning av värmesystemet skulle genomföras vid sjukhuset för en beräknad kostnad av högst 545 000 kronor samt anvisade för budgetåret 1953/54 ett belopp av 200 000 kronor för ändamålet.

Arbetena beräknas skola igångsättas under första hälften av innevarande år. För arbetenas slutförande erfordras 345 000 kronor, vilket belopp föreslås anvisat för nästa budgetår.

Uppförande av upptagningspaviljong. För påbörjande av den i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna upptagningspaviljongen — vilket byggnadsföretag kostnadsberäknats till 1 125 000 kronor — föreslås för nästa budgetår skola anvisas 700 000 kronor.

Uppförande av bostadshus för ogift personal. 1952 års riksdag beslöt bl. a. uppförande av ett bostadshus för ogift personal, inrymmande 16 enkelrum och avsett att ersätta en del av sjukhusets personalrum — omkring 60 — som f. n. är inrymda i vårdpaviljonger och ekonomibyggnader.

Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har upplyst, att ytterligare 40 bostäder av denna typ erfordras, och anför vidare i frågan.

För att upprustningen av sjukhusets vårdavdelningar skall kunna genomföras, är det angeläget, att de däri inrymda personalbostäderna ersätts med nya. Såsom en andra etapp i förnyelsen av detta bostadsbestånd förordas, att en byggnad, inrymmande 2 dubletter, vardera med en lägenhetsyta av 28 m², 8 enkelrum om 18 m² och 4 enkelrum om 14 m² uppföres. Byggnaden torde böra omfatta tre övervåningar jämte källarvåning, dit bl. a. det bastubad föreslås förlagt, som skulle ha inrymts i det av 1952 års riksdag beslutade bostadshuset men ännu icke kommit till utförande.

Kostnaden för uppförande av bostadshuset har beräknats till 285 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen förordar att ifrågavarande arbete uppföres såsom beredskapsarbete.

Anordnande av försäljningslokal och vänthall. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har påpekat, att sjukhuset ligger cirka 6 km från Vänersborgs stad med ett förhållandevis isolerat läge. Affärer eller kaféer i sjukhusets närhet saknas. Det har därför enligt kommittén sedan länge varit ett önskemål från sjukhusets sida, att en försäljningskiosk kombinerad med servering anordnas inom sjukhusområdet.

Kommittén anser sig med hänsyn till föreliggande omständigheter böra förorda uppförande av åsyftade försäljningskiosk jämte kaffestuga. För ändamålet erfordras en särskild byggnad, vilken bör placeras inom sjukhusområdet och i anslutning till huvudentrén. Byggnaden skall inrymma — förutom försäljningskiosk och kaffestuga — en vänthall avsedd bl. a. för besökande, vilka färdas med buss till sjukhuset.

Kostnaden har beräknats till 110 000 kronor. Detta belopp bör enligt kommittén anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen föreslår, att arbetet uppföres såsom beredskapsarbete.

Anordnande av sekundäravdelning i Uddevalla.

1953 års riksdag beslöt, att i ett av kronan förvärvat ålderdomshem i Uddevalla skulle genom ombyggnad m. m. anordnas en sekundäravdelning till Restads sjukhus i Vänersborg för en beräknad kostnad av högst 1 415 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1953/54 600 000 kronor för ändamålet.

Arbetena har påbörjats under senare delen av år 1953 och beräknas kunna bli slutförda under nästa budgetår. I samband med upprättandet av slutliga ritningar för ombyggnaden har det visat sig, att vissa arbeten, vilka icke kunnat förutses vid tidigare verkställda besiktningar, är ofrånkomliga. Sålunda har konstaterats, att huvudbyggnadens grund behöver förstärkas. Byggnaden är nämligen uppförd på pålar, vilka ruttnat till följd av sänkning av grundvattenytan. Såvitt nu kan bedömas omfattar grundskadorna byggnadens mittparti. Huruvida det är möjligt att begränsa förstärkningsåtgärderna till denna del kan icke nu med säkerhet fastställas. Det har även visat sig, att pannskorstenen behöver byggas om. Med hänsyn till de ekonomiska fördelar, som oljeeldning numera innebär, har byggnadstyrelsen föreslagit, att pannanläggningen förses med oljeeldningsaggregat. Vidare är behovet av skyddsrum större än vad den tidigare planläggningen av ombyggnaden givit vid handen. Kostnaden för nu berörda åtgärder har beräknats till 190 000 kronor.

I enlighet härmed skulle de totala kostnaderna för anordnandet av sekundäravdelningen uppgå till 1 605 000 kronor.

Det hemställs, att för nästa budgetår måtte anvisas 1 005 000 kronor för arbetenas slutförande.

Mariebergs sjukhus i Kristinehamn.

Ombyggnad av vårdpaviljongerna nr 15 och 16. 1953 års riksdag beslöt, att vårdpaviljongerna 15 och 16 vid sjukhuset skulle ombyggas för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 800 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1953/54 ett belopp av 918 000 kronor för ändamålet.

Ombyggnaden av den ena paviljongen enligt fastställd kvotplan för år 1953 har påbörjats under hösten 1953 och ombyggnaden av den andra paviljongen beräknas börja under år 1954. För nästa budgetår anses böra anvisas 1 200 000 kronor för arbetenas fortsättande.

Uppförande av två vårdpaviljonger. 1951 års riksdag beslöt, att som en första etapp i renoveringen av sjukhusets kvinnoavdelning låta uppföra en upptagningspaviljong om 56 platser, hälften för kvinnliga och hälften för manliga patienter.

Vidare har 1952 års riksdag anvisat medel till uppförande av en vårdpaviljong om 72 platser för oroliga kvinnliga patienter.

Slutligen har 1953 års riksdag såsom ovan nämnts, beslutat ombyggnad och modernisering av paviljongerna 15 och 16. Dessa paviljonger skall inrymma 144 vårdplatser för oroliga och halvroliga kvinnliga patienter.

Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande föreslår, att två nya paviljonger uppföres, samt framhåller till stöd härför följande.

Kvinnouavdelningen omfattar ytterligare fyra äldre paviljonger, som enligt generalplanen behöver byggas om. Av dessa är dock två (nr 12 och nr 13) så små, att möjlighet saknas att inom dem anordna rationella vårdavdelningar. Vidare är dessa paviljonger så placerade, att de omöjliggör en erforderlig utbyggnad av administrationsbyggnaden. Paviljongerna bör därför slopas. De båda andra paviljongerna (nr 14 och nr 17) är så utformade, att kommittén funnit tveksamt, huruvida effektiva vårdavdelningar kan inrättas inom dem. Härtill kommer, att kostnaden för ombyggnad av dem kan beräknas bli i det närmaste densamma som för uppförande av nya paviljonger. Det kan möjligen ifrågasättas, om icke paviljongen nr 17 kan efter en begränsad ombyggnad utnyttjas för vård av sekundärklientel. Kommittén har för avsikt att efter närmare utredning inkomma med förslag till den framtida användningen av paviljongerna nr 14 och nr 17.

Därest paviljongerna nr 12—14 och 17 utgår, måste i stället nya vårdpaviljonger uppföras, vilka bör rymma tillhoppa 168 vårdplatser. Härjämte räknar kommittén med att paviljongen nr 8—9, som omfattar 71 vårdplatser och som nu ingår i mansavdelningen, belägges med kvinnliga patienter. Antalet vårdplatser å kvinnoavdelningen skulle härigenom komma att uppgå till sammanlagt 483. För att tillgodose detta platsbehov skulle erfordras tre vårdpaviljonger med vardera två avdelningar om 28 platser. Tills vidare bör dock endast två sådana paviljonger uppföras, vilka bör förläggas väster om och i nära anslutning till de befintliga paviljongerna inom kvinnoavdelningen. Byggnaderna avses för lugna och halvroliga patienter.

Kostnaden för paviljongernas uppförande jämte yttre arbeten har beräknats till sammanlagt 2 420 000 kronor, varav 2 300 000 för paviljongerna samt 120 000 kronor för promenadgårdar, vägar, yttre ledningar m. m. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår 1 400 000 kronor anvisas för arbetenas påbörjande.

Departementschefen anser, att medelsanvisningen till ifrågavarande arbete för nästa budgetår kan begränsas till 800 000 kronor.

Anskaffande av vissa maskiner till tvätteriet. Sjukhusets tvättinrättning befinner sig i ett dåligt skick. Sålunda är manglar och pressaggregat gamla och förslitna samt saknar erforderlig kapacitet. Tvättgodsmängden har ökat till följd av sjukhusets upprustning, och arbete på övertid måste tillgripas för att man skall kunna tillgodose tvättbehovet. På inrådan av institutet för tvätteknisk forskning har direktionen framlagt förslag om anskaffande under nästa budgetår av en ångmangel, en centrifug och en sats strykpressar samt 15 spjälvagnar, avsedda för att nedbringa arbetet med sortering av tvättgodset. Genom en sådan upprustning skulle enligt institutet arbetskraften i tvätteriet kunna minskas. Vid den utredning, som kommittén bedriver rörande en centralisering av den statliga tvättverksamheten, har kommittén preliminärt räknat med att ifrågavarande tvättanläggning skulle slopas. Då frågan om en centralisering av tvättverksamheten ännu icke slutligen kan överblickas och då de föreslagna maskinerna torde kunna användas inom en dylik centraltvätt föreslås att maskinerna och vagnarna anskaffas.

Kostnaden har beräknats till 115 000 kronor. Detta belopp föreslås anvisat för nästa budgetår.

Västra Marks sjukhus i Örebro.

Modernisering av ekonomibyggnaderna. 1952 års riksdag beslöt, att vid sjukhuset skulle verkställas modernisering av ekonomibyggnaderna m. m. för en beräknad kostnad av högst 1 185 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1952/53 ett belopp av 500 000 kronor för arbetenas påbörjande. 1953 års riksdag anvisade 500 000 kronor för arbetenas fortsättande.

Vissa av byggnadsarbetena har påbörjats under december 1953. För budgetåret 1954/55 erfordras 185 000 kronor, vilket belopp föreslås anvisat.

Säters sjukhus.

Uppförande av upptagningspaviljong m. m. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att till de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna byggnadsobjekten vid sjukhuset, påbörjande av en till 1 250 000 kronor kostnadsberäknad upptagningspaviljong, modernisering av personaltvättstuga samt uppförande av bostadshus för läkare, måtte för nästa budgetår anvisas 600 000, 65 000 resp. 250 000 kronor.

Departementschefen förordar, att av dessa arbeten uppförandet av bostadshus för läkare uppföres såsom beredskapsarbete. För de två övriga arbetena, nämligen uppförande av upptagningspaviljong och modernise-

ring av personaltvättstuga, anses för nästa budgetår böra anvisas 600 000 resp. 65 000 kronor.

Uppförande av vårdpaviljonger. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande föreslår, att två nya paviljonger uppföres, samt framhåller härom bl. a. följande.

Enligt sinnessjukvårdsberedningens generalplan avsågs de gamla vårdpaviljongerna kunna iordningställas genom ombyggnad. Kommittén har vid närmare utredning för sin del funnit det ur olika synpunkter olämpligt att ombygga de äldre vårdpaviljongerna i den utsträckning, som förutsatts i generalplanen. Därvid har särskilt beaktats, att de sanitära installationerna och uppvärmningsanordningarna i vissa av dessa paviljonger är av så dålig beskaffenhet, att de icke torde kunna bibehållas. Byggnadernas planlösning är vidare sådan, att även vid genomgripande ombyggnadsarbeten mycket stora svårigheter föreligger att inom byggnaderna åstadkomma tillfredsställande vårdavdelningar. Under sådana förhållanden blir merkostnaden för nya paviljonger så liten, att den uppvägs av de fördelar, som står att vinna ur drift- och vårdsynpunkt.

Ett av syftena med upprustningen av sjukhuset är att uppnå en så hög patientomsättning som möjligt. Denna omsättning hänför sig framförallt till avdelningarna för akut sjuka patienter. Det är därför angeläget, att sådana avdelningar ordnas på mest ändamålsenliga sätt. Akutavdelningarna vid sjukhuset inrymmer f. n. huvudsakligen inom paviljongerna 2, 3, 4 och 5. Då den tidigare påtalade svårigheten att i befintliga paviljonger inrymma rationella vårdavdelningar i hög grad gäller nyssnämnda byggnader, föreslår kommittén, att nästa etapp i upprustningen skall omfatta uppförande av två nya vårdpaviljonger såsom ersättning för två av de äldre paviljongerna, vilka är i så dåligt skick, att de framdeles bör slopas.

Paviljongerna — vardera inrymmande två vårdavdelningar, envar om 28 vårdplatser, eller tillhopa ($2 \times 2 \times 28$) 112 — föreslås förlagda å ömse sidor om den nyligen renoverade administrationsbyggnaden, som bl. a. inrymmer sjukhusets medicinska centrum.

Kostnaden för uppförande av paviljongerna jämte yttre arbeten har beräknats till 2 600 000 kronor, varav 2 390 000 kronor avser paviljongerna och 210 000 kronor promenadgårdar, vägar, yttre ledning m. m. Kommittén föreslår, att för nästa budgetår 1 200 000 kronor anvisas för arbetenas påbörjande.

Departementschefen anser att medelsanvisningen för nästa budgetår kan begränsas till 600 000 kronor.

Sidsjöns sjukhus i Sundsvall.

Iordningställande av skyddsrum. Civilförsvarschefen i Sundsvall har i skrivelse till direktionen för sjukhuset framhållit, att skyddsrummen inom sjukhuset icke vore anordnade i enlighet med gällande föreskrifter, samt anmodat direktionen att snarast vidtaga åtgärder för skyddsrummens iordningställande. Anmärkningen gäller skyddsrum i elva byggnader. De ar-

beten, som enligt en av länsstyrelsens civilförsvartekniker gjord utredning borde genomföras, avser i huvudsak uppsättning av vissa väggar, komplettering av dörrar och luckor, anordnande av torrklosetter, insättning av ventiler och installation av luftrenare m. m.

Åtgärderna, som enligt kommitténs mening är ofrånkomliga, anses bära genomföras under nästa budgetår. Kostnaden har beräknats till 60 000 kronor, vilket belopp föreslås anvisat för budgetåret 1954/55.

Frösö sjukhus i Östersund.

Ombyggnad av administrationsbyggnaden m. m. 1952 års riksdag beslöt, att administrationsbyggnaden m. m. skulle ombyggas för en beräknad kostnad av högst 1 850 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1952/53 ett belopp av 770 000 kronor för ändamålet.

Vidare har 1953 års riksdag med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag i propositionen nr 124, enligt vilken kostnaderna för ifrågakvarande arbeten ävensom för i propositionen föreslagna provisoriska anordningar beträffande sjukhusets bageribyggnad m. m. beräknats till sammanlagt 1 895 000 kronor, anvisat 845 000 kronor till berörda ändamål.

Arbetena pågår alltsedan hösten 1952. För nästa budgetår anses 280 000 kronor bära anvisas för arbetenas slutförande.

Uppförande av upptagningspaviljong. För påbörjande av den i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna upptagningspaviljongen — vilket byggnadsföretag kostnadsberäknats till 1 275 000 kronor — föreslås för nästa budgetår anvisat ett belopp av 700 000 kronor.

Umedalens sjukhus vid Umeå.

Uppförande av tuberkulosavdelning. 1949 års riksdag beslöt, att en tuberkulosavdelning om två paviljonger skulle uppföras vid sjukhuset för en beräknad kostnad av 2 000 000 kronor. I detta belopp ingick icke kostnaderna för yttre ledningar, för eventuellt erforderlig komplettering av panncentralen m. m. och för eventuellt nödvändiga grundförstärkningsarbeten. Dessa kostnader kunde nämligen då ej överblickas. För påbörjande av avdelningen anvisade riksdagen för budgetåret 1949/50 ett belopp av 400 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 113 — vari kostnaderna för avdelningen beräknats till 2 700 000 kronor — beslöt 1950 års riksdag att för fortsättande av arbetena anvisa 300 000 kronor.

1951—1953 års riksdagar anvisade sammanlagt 1 600 000 kronor till ifrågakvarande ändamål.

Den första av de båda paviljongerna färdigställdes under år 1952. Uppförandet av den andra påbörjades hösten 1953.

För nästa budgetår anses 400 000 kronor böra anvisas för arbetenas slutförande.

Uppförande av växthus. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har föreslagit, att ett växthus uppföres vid sjukhuset för en beräknad kostnad av 300 000 kronor och hemställt, att nämnda belopp anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen anser sig icke kunna tillstyrka denna framställning.

Furunäsets sjukhus vid Piteå.

Uppförande av vårdpaviljong för ålderspsykosor och senila patienter. 1952 års riksdag beslöt, att en vårdpaviljong för ålderspsykosor och senila patienter skulle uppföras vid sjukhuset för en beräknad kostnad av högst 1 905 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1952/53 ett belopp av 100 000 kronor för arbetenas påbörjande. Vidare har 1953 års riksdag anvisat 500 000 kronor för arbetenas fortsättande.

Uppförandet av paviljongen beräknas komma att påbörjas under första halvåret 1954. Det hemställles, att för nästa budgetår 1 125 000 kronor måtte anvisas för arbetenas fortsättande.

Ombyggnad av personalbostadshus m. m. Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har hemställt, att till de i propositionen nr 124/1953 såsom beredskapsarbete föreslagna byggnadsobjekten vid sjukhuset, ombyggnad av personalbostadshuset nr 24 samt renovering av kyrk- och festsalarna måtte för nästa budgetår anvisas 185 000 resp. 125 000 kronor.

Departementschefen anser att det förstnämnda av dessa arbeten bör uppföras såsom beredskapsarbete. För renovering av kyrk- och festsalarna föreslås för nästa budgetår anvisat ett belopp av 125 000 kronor.

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Falköping.

Kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande erinrar, att statens sinnessjukvårdsberedning i sitt den 11 januari 1950 avgivna betänkande med förslag till generalplan för sinnessjukvårdens tillgodoseende angående det framtida platsbehovet anfört, att man bl. a. borde uppföra tre nya sjukhus, vardera om ca 730 vårdplatser. Beträffande de nya sjukhusens förläggning uttalades, att man borde hålla öppet möjligheterna för ett eventuellt överförande i framtiden av huvudmannaskapet för den kvalificerade sinnessjukvården till landstingen. Sjukhusen borde därför placeras så, att de på ett naturligt sätt anslöts till landstingsområden, som saknade sådana sjukhus. Sjukhusen borde enligt sinnessjukvårdsberedningens mening förläggas till Karlskrona, Stockholmstrakten och västra Sverige.

Kommittén föreslår nu uppförande av ett nytt sinnessjukhus i Falköping samt anför till stöd härför.

Av de föreslagna nya sinnessjukhusen är det i Karlskrona under uppförande. Med hänsyn till det alltjämt tilltagande platsbehovet inom den statliga sinnessjukvården är det angeläget, att övriga båda sjukhus kommer till stånd så snart som möjligt. I första hand förordas ett nytt sjukhus i västra Sverige.

De upptagningsområden, som skulle beröras av det föreslagna nya sjukhuset, är i huvudsak områdena för S:t Jörgens, Ryhovs och Restads sjukhus. Därjämte beröres Källshagens sjukhus såsom sekundärsjukhus till bl. a. de två sistnämnda primärsjukhusen. Det för år 1952 fastställda antalet vårdplatser vid nämnda sjukhus uppgick till 410, 1 350, 1 080 resp. 457 eller sammanlagt cirka 3 300 platser. Medelbeläggningen å sjukhusen var nämnda år i runt tal 4 200. Sålunda översteg medelbeläggningen plats-tillgången med omkring 900. Härtill kommer, att antalet exspektanter vid ifrågavarande sjukhus utgjorde i runt tal 280 vid utgången av år 1952. Enligt generalplanen skulle antalet vårdplatser vid S:t Jörgens, Ryhovs och Restads sjukhus komma att uppgå till resp. 632, 1 131 och 878 eller tillhopa cirka 2 640 platser. Beredningen räknade därjämte för detta område med ett nytt sjukhus om 730 vårdplatser, till vilket skulle vara ansluten en tuberkulosavdelning om 120 platser, gemensam för i huvudsak dessa sjukhus. Källshagens sjukhus skulle helt disponeras för sinnesslövrården. Sammanlagda platsantalet enligt generalplanen skulle alltså uppgå till (2 640 + 730 + 120) 3 490, vilket antal överstiger nuvarande fastställda platsantal med (3 490 — 3 300) 190 men understiger medelbeläggningen år 1952 med (4 200 — 3 490) cirka 700 platser.

Av landstingen inom ovannämnda upptagningsområden — Göteborgs och Bohus, Jönköpings, Älvsborgs och Skaraborgs läns landsting — saknar det sistnämnda statligt sinnessjukhus inom sitt område. För att möjliggöra ett framtida överförande av sinnessjukvården till landstingen anser kommittén, att det nu planerade sjukhuset bör förläggas inom Skaraborgs läns landstings område.

Då utvecklingen inom sinnessjukvården går mot ett allt intimare samarbete med den somatiska sjukvården, bör sjukhuset förläggas till ort med lasarett. Kommittén har funnit Falköpings stad väl fylla de krav, som kan ställas i nämnda avseende. Förhandlingar har därför upptagits med staden om förvärv av markområde för det nya sjukhuset. Staden har därvid erbjudit ett cirka 400 000 m² stort område, beläget å Mössebergs östra sluttning norr om den egentliga stadsbebyggelsen i den med staden numera införlivade Friggeråkers socken. Området utgöres till större delen av åkermark och får anses väl lämpat för ändamålet.

Nu avsedda markområde är f. n. i enskild ägo, men staden har för avsikt att förvärva det för att ställa det till kronans förfogande. Stadens åtaganden kommer att medföra så stora kapitalutlägg, att den icke ansett sig kunna överlåta området utan ersättning. Staden har därvid bl. a. hänvisat till den förhållandevis höga kommunala utdebiteringen — inklusive landstingsskatt 15 kronor 25 öre år 1953. Kommittén har på grund härav funnit skäligt, att kronan ersätter staden med 125 000 kronor för mark och 100 000 kronor för sådana byggnader på området, som kan utnyttjas för sjukhuset. Med hänsyn till att förläggningen av sjukhuset till staden kommer att ställa väsentligt ökade krav på en av staden planerad reningsan-

läggning för avloppsvatten, har kommittén icke velat motsätta sig, att staden jämväl erhåller ett begärt bidrag till uppförande av sagda anläggning. Storleken av detta bidrag har kommittén ansett kunna bestämmas till 250 000 kronor.

På grundval av de förda förhandlingarna har kommittén slutit preliminärt avtal med staden. Avtalstexten finnes intagen i statsrådsprotokollet (s. 39 och 40), till vilket utskottet får hänvisa.

Kommittén framhåller slutligen, att uppförandet av det föreslagna sinnessjukhuset kräver omfattande utredningsarbeten. Särskilda medel bör ställas till förfogande för bestridande av därmed förenade kostnader. Kommittén finner påkallat, att en allmän arkitektävlan utlyses rörande det föreslagna sjukhusets närmare utformning. Kostnaderna för utredningar och för tävlingen har kommittén uppskattat till 125 000 kronor. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande arkitektävlingen.

Kommittén hemställer om godkännande av avtalet samt anvisande av 125 000 kronor för angivet ändamål för nästa budgetår.

Departementschefen anser, med hänsyn till den stora platsbrist, som råder inom upptagningsområdena i denna del av landet, samt till vad som i övrigt anförts av kommittén, att ett nytt sjukhus bör uppföras inom Skaraborgs län. Förslaget att förlägga sjukhuset till Falköpings stad finner departementschefen i och för sig väl motiverat. Departementschefen har icke heller något att erinra mot det med staden träffade preliminära avtalet såsom sådant utom i så måtto, att han i likhet med statskontoret anser att frågan om den däri upptagna ersättningen för ett reningsverk bör omprövas. Departementschefen förutsätter vidare, att innan avtalet godkännes, en formlig utfästelse utverkas av staden att svara för att bostäder tillhandahållas den personal, som ej oundgängligen måste bo inom sjukhusområdet. Emellertid anses, att hela frågan om sjukhusets förläggning bör bli föremål för ytterligare överväganden. Därest annan ort inom Skaraborgs län icke skulle visa sig lämpligare, föreslås Kungl. Maj:t få godkänna det med Falköpings stad preliminärt slutna avtalet med de jämkningar, som må föranledas av vad ovan anförts, samt taga i anspråk det för fortsatta utredningar och arkitektävlan beräknade beloppet. I annat fall torde frågan ånyo få underställas riksdagens prövning.

För uppförande av nytt sinnessjukhus i Falköping anses i enlighet härmed för nästa budgetår böra anvisas det av kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande äskade beloppet, 125 000 kronor.

Elektriska arbeten vid vissa av statens sinnessjukhus.

Medicinalstyrelsen har i skrivelse till kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande hemställt, att för nästa budgetår 465 000 kronor anvisas för vissa elektriska arbeten vid statens sinnessjukhus. Arbeten föreslås utförda

vid följande sjukhus, nämligen Ulleråkers sjukhus i Uppsala, Sundby sjukhus vid Strängnäs, Ryhovs sjukhus i Jönköping, S:ta Gertruds sjukhus i Västervik, S:t Lars' sjukhus i Lund, S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg, Restads sjukhus i Vänersborg, Sätters sjukhus, Frösö sjukhus vid Östersund samt Furunäsets sjukhus vid Piteå. Beträffande arbetenas art får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet (s. 41—43).

Kommittén framhåller, att de föreslagna arbetena är av angelägen natur och förordar, att de påbörjas eller kommer till utförande under nästa budgetår. Då emellertid utredningarna beträffande de olika anläggningarna ännu ej slutförts, anser kommittén, att medelsanvisningen för nästa budgetår torde kunna begränsas till 400 000 kronor för samtliga ifrågavarande arbeten samt att de olika ärendena skulle behandlas inom denna kostnadsram.

Departementschefen erinrar beträffande äskandena om medel till vissa elektriska arbeten vid Sundby sjukhus vid Strängnäs och Ryhovs sjukhus i Jönköping, att han i det föregående tillstyrkt, att det belopp om 43 000 kronor, som för innevarande budgetår anvisats för elektriska arbeten vid Källshagens sjukhus i Vänersborg finge tagas i anspråk för samma arbeten vid de två förstnämnda sjukhusen som avses i här ifrågavarande framställningar, i vad angår Ryhovs sjukhus dock endast intill ett belopp av 20 000 kronor. Äskandena i denna del anses därför böra bifallas på så sätt, att 43 000 kronor anvisas för de elektriska arbeten vid Källshagens sjukhus, varom förmåles i propositionen nr 124 till 1953 års riksdag. Då de föreslagna elektriska arbetena i övrigt anses vara av angelägen natur förordas, att de kommer till utförande under nästa budgetår. Emellertid är utredningarna i de olika ärendena ännu ej slutförda. För egen del har departementschefen därför intet att erinra mot vad av kommittén föreslagits.

Utredningsmedel.

Med hänsyn till att vissa av kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande tidigare förskotterade arvoden åt arkitekter kommer att återbetalas till kommittén från de byggnadsanslag, som ställts till byggnadsstyrelsens disposition, anses att medelsbehovet för dess verksamhet under nästa budgetår kan begränsas till 150 000 kronor. Nämnda belopp föreslås anvisat för ändamålet.

Förvärv av Älvkarleby ålderdomshem m. m.

1943 års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att låta träffa avtal angående förvärv för statens räkning för en kostnad av sammanlagt 1 027 800 kronor av bl. a. Älvkarleby kommuns ålderdomshem för utnyttjande såsom sekundäravdelning i anslutning till befintligt statligt sinnessjukhus. Av nämnda

belopp hade 168 000 kronor beräknats för inköp av ålderdomshemmet i Älvkarleby kommun.

Genom beslut den 2 april 1943 bemyndigade Kungl. Maj:t medicinalstyrelsen att med anlitande av anslaget till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. gå i författning om förvärv för statens räkning av nämnda ålderdomshem för sagda ändamål.

I skrivelse den 18 juni 1953 har *medicinalstyrelsen* i fråga om fastighetens framtida användning anfört i huvudsak följande.

Avsikten med förvärvet av ålderdomshemmet för statens räkning var, att detsamma skulle utnyttjas såsom sekundäravdelning i anslutning till Ulleråkers sjukhus. Såsom sådan avdelning har hemmet också av 1947 års sinnessjukvårdsberedning upptagits i dess plan för tillgodoseende av den statliga sinnessjukvårdens platsbehov. De förutsättningar i fråga om vårdformerna, som tidigare legat till grund för utformningen av en sekundäravdelning och på vilka utredningen rörande förvärvet och ombyggnaden av ålderdomshemmet byggd, äro emellertid icke numera för handen. Sålunda ha fordringarna på en sekundäravdelning sedan anordnandet av ifrågavarande avdelning i princip beslöts, stigit avsevärt. En anslutning av ålderdomshemmet såsom sekundäravdelning till Ulleråkers sjukhus har ävenledes avstyrkts av sjukhusets direktion i ett yttrande den 4 februari 1950 bl. a. med hänsyn till det stora avståndet från modersjukhuset. Vid övervägande av frågan har statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggnad i skrivelse till medicinalstyrelsen den 23 maj 1952 ansett sig icke då beredd att taga slutlig ställning till på vad sätt byggnaden borde utnyttjas. På denna fråga inverkade flera omständigheter bl. a., huruvida personalbostäder funnes att tillgå i tillräckligt antal i direkt anslutning till ålderdomshemmet samt storleken av de driftkostnader man måste räkna med för ett utnyttjande av detsamma såsom sekundäravdelning. Enligt sedermera under hand inhämtade uppgifter, ställer sig kommittén vid senare övervägande närmast avvisande mot ett utnyttjande av ålderdomshemmet för avsett ändamål.

Medicinalstyrelsen har emellertid ansett, att köpet bör fullföljas och därvid anfört bl. a.

Vid de år 1943 gjorda beräkningarna hade byggnaden åsatts ett värde av 148 000 kronor, vartill skulle komma värdet av den mark, som kunde komma att överlätas. För att överlåtelsen av förenämnda ålderdomshem från kommunen till staten skulle komma till stånd förutsattes, att ett nytt ålderdomshem uppfördes i Älvkarleby kommun och kunde tagas i bruk för sitt ändamål. Av en till styrelsen ingiven skrivelse från kommunen framgår, att det av kommunen framlagda projektet om uppförande av ett nytt ålderdomshem blev avsevärt fördröjt, huvudsakligen på grund av statliga regleringar av med byggnadsföretaget sammanhängande frågor, vilket bl. a. medfört, att ritningarna måst omarbetas ett flertal gånger. De kommunen åsamkade merkostnaderna för det nya ålderdomshemmet uppskattas av kommunen till 500 000 kronor. Trots att det gamla ålderdomshemmet otvivelaktigt undergått en betydande värdeminskning, har kommunen med hänsyn till uppkomna olägenheter genom dröjsmålet med färdigställandet av det nya ålderdomshemmet påyrkat, att staten skulle

fullfölja sin tidigare gjorda utfästelse om förvärv av ifrågavarande fastighet, som helt utrymmts av kommunen i januari 1952.

Enligt en av byggnadsstyrelsen den 28 augusti 1951 lämnad uppgift kunde sålunda försäljningsvärdet vid sistnämnda tidpunkt uppskattas till cirka 125 000 kronor. Det skulle därför kunna ifrågasättas, om ej viss reducering av köpesumman borde ske. Enär förseningen med iordningställandet av det nya ålderdomshemmet och därav uppkomna merkostnader för kommunen väsentligen synes vara beroende av omständigheter, över vilka kommunen icke kunnat råda, har medicinalstyrelsen dock för sin del ansett, att köpet bör fullföljas i enlighet med tidigare gjorda utfästelser. I anslutning härtill underställer styrelsen Kungl. Maj:ts prövning köpeavtal mellan styrelsen och Älvkarleby kommun rörande förvärv av fastigheten, vilken träffats den 12 februari och 13 juni 1953 under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande. Köpeskillingen har i avtalet upptagits till 148 000 kronor för byggnaden och 13 330 kronor för markområdet.

I sakens nuvarande läge har medicinalstyrelsen ansett sig böra undersöka, huruvida fastigheten skulle kunna användas för annat statligt ändamål. Hittills gjorda undersökningar har icke lett till något resultat. Vidare har styrelsen ansett sig böra upptaga frågan om fastighetens överlåtande till annan köpare. Av Uppsala läns landsting efter förhandlingar avgivna anbud understiger emellertid väsentligt inköpsvärdet. Enligt styrelsens mening bör därför anbud införskaffas från andra köpare. Först därefter torde man ha möjlighet att definitivt bestämma om fastighetens framtida disposition. Styrelsen föreslår, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande att föranstalta om fastighetens försäljning eller, därest så skulle anses lämpligare, träffa överenskommelse om fastighetens utnyttjande för annat statligt ändamål.

Departementschefen anför, att Kungl. Maj:t år 1943 — efter beslut av riksdagen — bemyndigade medicinalstyrelsen att gå i författning om förvärv för statens räkning av Älvkarleby kommuns ålderdomshem, vilket skulle utnyttjas såsom sekundärsjukhus till Ulleråkers sjukhus i Uppsala. Byggnaden kunde av kommunen ställas till statens förfogande först i januari 1952. Enligt uppgift av kommunen hade detta dröjsmål föranletts av olika svårigheter att färdigställa ett nytt ålderdomshem, över vilka kommunen ej rått, huvudsakligen statliga regleringar av med byggnadsföretaget sammanhängande frågor. Efter framställningar från kommunen har medicinalstyrelsen år 1953 slutit preliminärt avtal med kommunen om förvärv av ålderdomshemmet för den ursprungligen beräknade köpeskillingen — 148 000 kronor för byggnaden och 13 330 kronor för markområdet — samt hos Kungl. Maj:t hemställt om godkännande av avtalet. Styrelsen har i sin framställning upplyst, att ålderdomshemmet ej längre torde kunna användas för det avsedda ändamålet. Med hänsyn härtill har styrelsen föreslagit, att riksdagens bemyndigande inhämtas att föranstalta om försäljning av fastigheten eller att träffa överenskommelse om utnyttjande av fastigheten för annat statligt ändamål.

Statskontoret har i yttrande över framställningen avstyrkt förslaget att på föreliggande utredning fullfölja köpet under de i avtalet angivna villkoren samt uttalat, att hela frågan borde göras till föremål för ytterligare överväganden.

Vid övervägande av förevarande spørsmål har departementschefen i likhet med statskontoret funnit, att en ytterligare undersökning bör göras beträffande avvecklingen av mellanhavandet med Älvkarleby kommun. Departementschefen har fördenskull efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 16 februari 1954 tillkallat en särskild utredningsman, landstingsmannen Torsten Andréé. Då det är angeläget att denna avveckling kommer till stånd så snart som möjligt anses riksdagens bemyndigande böra inhämtas att — därest undersökningarna skulle giva vid handen, att köpet bör fullföljas men att fastigheten icke lämpligen kan utnyttjas för statligt ändamål — försälja densamma.

Utrustning av nya sinnessjukhus.

I propositionen hemställes om anvisande av medel för utrustning av vissa nytillkommande och ombyggda lokaler vid statens sinnessjukhus. Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till 984 000 kronor, vilket belopp anses kunna avrundas nedåt till 980 000 kronor. I statsrådsprotokollet (s. 50—53) anges närmare vilken utrustning m. m. som föreslås skola anskaffas. Kostnaderna fördelar sig på de olika sjukhusen enligt följande: Birgittas sjukhus i Vadstena 75 000 kronor, sekundäravdelningen i Hammar 18 000 kronor, Västra Ny sjukhus 90 000 kronor, Ryhovs sjukhus i Jönköping 76 000 kronor, S:t Lars' sjukhus i Lund 270 000 kronor, Restads sjukhus i Vänersborg 29 500 kronor, Mariebergs sjukhus i Kristinehamn 12 000 kronor, Salberga sjukhus i Sala 35 000 kronor, Sätters sjukhus 75 000 kronor, Gådeå sjukhus i Härnösand 5 500 kronor, Frösö sjukhus vid Östersund 60 000 kronor, Umedalens sjukhus vid Umeå 88 000 kronor samt Furunäsets sjukhus vid Piteå 50 000 kronor. I den nämnda summan 984 000 kronor är inberäknat ett belopp av 100 000 kronor för anskaffande av viss modern medicinsk utrustning till sinnessjukhusen.

Om- och utbyggnad av statens anstalt för fallandesjuka.

1953 års riksdag beslöt, att panncentral jämte verkstäder och transformatorstation samt administrationsbyggnad skulle uppföras vid statens anstalt för fallandesjuka ävensom att i anslutning härtill vissa yttre arbeten skulle vidtagas, allt för en beräknad kostnad av 1 600 000 kronor, samt anvisade för budgetåret 1953/54 1 000 000 kronor för ändamålet.

I skrivelse den 7 september 1953 har byggnadsstyrelsen upplyst, att byggnadsföretagen, därest igångsättningsstillstånd erhöles, skulle påbörjas

under hösten 1953 och avslutas omkring årsskiftet 1954/55. För nästa budgetår skulle således återstoden av det beräknade beloppet 600 000 kronor erfordras.

Härutöver har styrelsen för nästa budgetår äskat 1 820 000 kronor för vissa ny- och ombyggnader jämte yttre arbeten, vilka enligt styrelsens mening bör utföras i anslutning till de förut beslutade byggnadsföretagen. Under hänvisning till den av styrelsen år 1952 framlagda planen för arbetena vid anstalten, vilken plan även redovisats i propositionen nr 124 till 1953 års riksdag, föreslås sålunda som en andra etapp i om- och utbyggnaden av anstalten ombyggnad av den nuvarande kontorsbyggnaden till bostadsbyggnad för föreståndarinnor m. fl., ombyggnad av skolhemmet »Hoppet», uppförande av nytt skolhem för pojkar och flickor om 52 platser, observationsavdelning samt bostadshus för intendent och andre läkare. Härtill kommer vissa yttre arbeten m. m.

Totalt skulle alltså för om- och nybyggnader vid anstalten under nästa budgetår erfordras 2 420 000 kronor.

Departementschefen förordar, att för de fortsatta byggnadsarbetena vid anstalten för nästa budgetår anvisas 600 000 kronor.

Sammanfattning m. m.

I anslutning till de ovan framlagda förslagen har departementschefen angående byggnadsarbetena vid de statliga sinnessjukhusen under den närmaste framtiden anfört bl. a. följande.

I årets statsverksproposition har jag redan vid anmälan av anslaget till avlöningar till statens sinnessjukhus påpekat den stora överbeläggning, som råder vid de egentliga sinnessjukhusen. Statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande har i sin medelsframställning nu upplyst, att överbeläggningen vid månadsskiftet november—december 1953 uppgick till icke mindre än 18 procent. Härtill kommer ett avsevärt antal exspektanter, vilket vid nämnda tidpunkt uppgick till i runt tal 1 700. Åtskilliga platser, cirka 1 000, är emellertid belagda med patienter, vilka är att hänföra till sinnesslöa och psykopater. I den 1950 års riksdag underställda generalplanen för de statliga sinnessjukhusens utrustning, förutsättes, att sistnämnda patientkategorier vårdas på särskilda anstalter. För att en dylik differentiering skall kunna åstadkommas har kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande erhållit uppdrag att framlägga förslag rörande vården och tillgodoseendet av platsbehovet även för dessa sjuka. Inom de statliga sjukhusen torde även vårdas ett icke ringa antal lättskötta sinnessjuka, för vilkas vård landstingen är huvudmän. En bättre utbyggnad inom landstingen av denna vårdgren skulle medföra en avlastning för de statliga sinnessjukhusen. Även om man sålunda utskiljer sinnesslöa, psykopater och lättskötta sinnessjuka från de statliga sinnessjukhusen kvarstår likväl en avsevärd brist på vårdplatser för de egentligt sinnessjuka. Det är därför ytterst angeläget, att man vid utrustningen tillvaratar alla möjligheter att i första hand tillgodose behovet av vårdplatser.

De förslag, som kommittén framlagt för nästa budgetår, innebär bl. a., att 12 nya vårdpaviljonger skulle uppföras och en befintlig ombyggas, varigenom antalet vårdplatser skulle ökas med 668. Vidare räknar kommittén med att 6 av de i Gullberna sjukhus ingående paviljongerna skall kunna börja uppföras under nästa budgetår. Det är dock allttjämt nödvändigt att anvisa stora belopp till upprustningen av ekonomibyggnader, administrationslokaler och bostäder. Enligt vad kommittén uppgivit har den efter förhandlingar med Karlskrona stad tillförsäkrats sådan medverkan av staden att en avsevärd del av de för personalen vid Gullberna sjukhus erforderliga bostäderna skall kunna stå till förfogande i den öppna hyresmarknaden. Jag förutsätter, att kommittén även i fortsättningen väl tillvaratager de möjligheter, som kan stå till buds, att lösa bostadsfrågorna i samverkan med resp. kommuner.

Vid bifall till förslagen skulle för nästa budgetår erfordras en medelsanvisning av sammanlagt i runt tal 31,3 miljoner kronor. Med hänsyn till de stora krav, som i olika hänseenden förefinnes på statliga investeringar, kan emellertid ett belopp av denna storlek icke förordas. Det för innevarande budgetår upptagna anslaget till byggnadsarbeten vid sinnessjukhusen torde dock böra höjas med cirka 3 miljoner till närmare 25 miljoner kronor. Byggnadsobjekt, som ej rymmes inom denna ram, torde i händelse av ett försämrat arbetsmarknadsläge få sättas i gång med utnyttjande av den av riksdagen äskade fullmakten för Kungl. Maj:t att meddela beslut om utförande av arbeten för sysselsättning av arbetslösa. För att detta skall vara praktiskt möjligt fordras en ytterligare bearbetning av byggnadshandlingarna. Jag förutsätter, att de kostnader, som föranledes härav, får bestridas med anlitande av nämnda fullmakt.

Å s. 54 i statsrådsprotokollet har intagits en sammanställning av kostnaderna för de i det föregående omförmälda arbeten, för vilka medel ansetts böra anvisas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 under anslaget till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. Kostnaderna uppgår till 5 302 500 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för de i det föregående angivna arbeten m. m., för vilka medel ansetts böra anvisas för budgetåret 1954/55 under anslaget till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m., uppgår enligt å s. 55—57 i statsrådsprotokollet intagen sammanställning till 24 735 000 kronor.

Med avseende å de anvisade medlen anses böra gälla, att de i det föregående angivna fördelningarna icke skall vara i detalj bindande för medlens disposition. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan finnas lämpligt, förutsättes enligt Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsdisposition för visst ändamål kunna ske mot det att motsvarande minskning vidtages för ett annat.

För utrustning av nya sinnessjukhus samt för om- och utbyggnad av statens anstalt för fallandesjuka skulle slutligen anvisas resp. 980 000 och 600 000 kronor.

Motioner.

I de likalydande motionerna *I: 453* av herr Snygg och *II: 589* av herr Birke har hemställts, att riksdagen i anledning av propositionen nr 127 ville uttala, att frågan om inrättande av undervisnings- och forskningsavdelningar vid vissa statliga sinnessjukhus bör göras till föremål för skyndsamt utredning av Kungl. Maj:t.

I de likalydande motionerna *I: 465* av herrar Edvin Thun och Eriksson och *II: 597* av fru Wallin m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att på det sättet avveckla mellanhavandet med Älvkarleby kommun, att köpet av ålderdomshemmet i fråga fullföljes i enlighet med tidigare gjorda utfästelser på den föreliggande utredningen, samt att riksdagen tillika ville bemyndiga Kungl. Maj:t att sedan köpet sålunda fullföljts försälja fastigheten, därest densamma icke lämpligen kan utnyttjas för statligt ändamål.

I de likalydande motionerna *I: 473* av herr Ohlon m. fl. och *II: 615* av herr Ohlin m. fl. har hemställts, *dels* att riksdagen måtte vid behandlingen av proposition nr 127 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, *att* Kungl. Maj:t snarast träffar vederbörligt avtal med Falköpings stad om förvärvande av föreslaget markområde för uppförande av ett nytt sinnessjukhus, *att* Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1955 års riksdag äska medel för byggnadsarbetets igångsättande, *samt att* statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande får i uppdrag att inkomma med förslag till anläggande av två nya sinnessjukhus, ett i Stockholms län och ett i Västmanlands län, *dels ock* att frågan rörande de kombinerade undervisnings- och forskningsavdelningarna vid vissa sinnessjukhus så snart som möjligt göres till föremål för särskild utredning.

Beträffande de skäl, motionärerna åberopat till stöd för sina förslag hänvisas till motionerna *II: 589*, *II: 597* samt *II: 615*.

Riksdagens revisorer.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft § 28 i riksdagens revisorers år 1953 avgivna berättelse, vilken paragraf upptar till granskning vissa beläggningsförhållanden vid Västra Ny sjukhus. Revisorerne har därvid gjort följande uttalande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, beslöt riksdagen redan år 1946, att dåvarande uppfostringsanstalten å Bona skulle övertagas av den statliga sinnessjuk- och sinnesslövrården. Samtidigt anvisade riksdagen erforderliga medel för ombyggnad av den s. k. gamla anstaltens flygelbyggnader, vilka icke var i sådant skick att de lämpade sig för modern sinnesslövrård. Dessa ombyggnadsarbeten drog ut på tiden och avslutades först i början av 1949. Likväl synes någon anmärkning icke böra riktas mot detta dröjsmål. Det synes nämligen ligga i sakens natur, att en om-

läggning av verksamheten utav den betydande storleksordning, varom här var fråga, för sitt genomförande kräver ett någorlunda väl tilltaget rådrum för planläggning, omskolning av personalen och verkställighet.

Däremot kan revisorerna icke undgå att ställa sig starkt betänksamma gentemot den beläggningspolitik, som bedrivits från början av år 1949. Sant är visserligen, att åtskilliga omständigheter under denna tid försvårat anstaltens fulla utnyttjande. Sålunda torde statsmakternas villrådighet rörande den disponibla anstaltens rätta användning — som provisorisk alkoholistanstalt och anstalt för asociala imbecilla män — ha försvårat dess ianspråktagande. Likaså torde uppdelningen av ansvaret för anstaltens utbyggnad på tre organ — statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande m. m., byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen — ha försvårat ett snabbt utbyggnadsarbete. Den bundenhet vid centralt givna föreskrifter, som i avsevärd utsträckning hindrar direktionerna för sinnessjukhusen att efter egen linje driva sina anstalter, har säkerligen också medverkat. Slutligen har förhållandena på byggnads- och arbetsmarknaden tvivelsutan försvårat anstaltens snabba ianspråktagande i den omfattning, som eljest varit möjlig.

Såsom framgår av det nyss sagda, kan åtskilliga omständigheter anföras som förklaring till att anstalten icke hållits belagd i ens tillnärmelsevis full utsträckning. Trots detta hade anstalten enligt revisorernas mening ändock bort kunna utnyttjas i avsevärt större omfattning. Redan i början av år 1949 fanns på sjukhuset 120 nyrenoverade platser. Därjämte fanns ett 80-tal större och mindre byggnader på anstaltsområdet, flertalet visserligen omoderna men likväl fullt användbara. Under dessa omständigheter hade enligt revisorernas mening med en på praktiska provisorier inriktad central ledning beläggningsen fr. o. m. denna tid bort kunna hållas vid omkring 120 interner i stället för som nu endast ett 50-tal. Sedan ombyggnaden av jordbruksavdelningens flygelbyggnader avslutats i juli 1950, har anstalten förfogat över sammanlagt 160 vårdplatser. Dessa har fram till mitten av år 1953 utnyttjats endast till omkring hälften. Till följd härav har driftkostnaderna blivit mångdubbelt större än de vid statens sinnessjukhus normala. Än mera betänkligt är, att den vid sinnessjukhusen rådande, i hög grad besvärande överbeläggningsen genom det otillräckliga utnyttjandet av Västra Ny sjukhus icke nedbringats i den utsträckning som eljest kunnat ske.

Ehuru sjukhuset enligt vad som uppgivits för revisorerna under den närmaste tiden kommer att beläggas i en utsträckning, som motsvarar det tillgängliga platsantalet, har revisorerna ansett sig icke kunna undgå att fästa riksdagens uppmärksamhet på det stora dröjsmål, som förekommit därmed. Som allmän princip vid utnyttjandet av sinnessjukhusen bör nämligen gälla, att tillgängliga vårdplatser också toges i anspråk, även om brister i fråga om personalbostäder, ekonomiavdelningar o. d. kan påkalla vidtagandet av provisorier. Revisorerna utgår från att denna princip kommer att följas, sedan ombyggnaden av jordbruksavdelningens huvudbyggnad under år 1954 avslutats och därigenom ytterligare 45 vårdplatser vunnits.

Slutligen vill revisorerna, utan att ta ställning till frågan om den lämpligaste framtida dispositionen av byggnaderna vid sjukhusets utgårdar, uttala önskemålet att vederbörande myndigheter snarast möjligt söker bringa denna fråga till en lösning.

Över revisorernas ifrågavarande uttalande har yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen och statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande.

Utskottet.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen innebär departementschefens förslag bl. a., att 12 nya vårdpaviljonger skall uppföras och en befintlig ombyggas, varigenom antalet vårdplatser vid statens sinnessjukhus kommer att ökas med 668. Samtidigt som utskottet med tillfredsställelse konstaterar, att den nödvändiga upprustningen av ekonomibyggnader och administrationslokaler m. m. nu börjar lämna utrymme för en direkt höjning av vårdkapaciteten, finner utskottet det ägnat att inge bekymmer, att departementschefen funnit sig nödsakad att uppföra flertalet av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande föreslagna bostadsbyggnadsföretag på beredskapsstat. Såsom utskottet i annat sammanhang antytt torde nämligen en av förutsättningarna för åstadkommande av en tillfredsställande personalsituation vid sinnessjukhusen vara att beståndet av bostäder för personalen ökas och kvalitativt höjes. Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i denna del, vill med hänsyn till det anförda framhålla önskvärdheten av att kommitténs strävanden att förvärva bostäder åt sinnessjukhusens personal i den öppna bostadsmarknaden fortsättes samt att tjänstebostäderna till ett kommande budgetår bereds ett större utrymme i det totala byggnadsprogrammet än i årets förslag.

Vad angår de särskilda i propositionen och motionerna berörda frågorna får utskottet anföra följande.

Utskottets vederbörande avdelning har på ort och ställe studerat det markområde, som avsetts för *uppförande av ett nytt sinnessjukhus i Falcköping*. Området får såvitt utskottet kan döma anses väl lämpat för ändamålet, och priset för mark samt byggnader kan icke anses oskäligt. Vid besöket förklarade man sig från stadens sida positivt inställd till omprövning av frågan om ersättningen för ett reningsverk. Vidare överlämnades protokollsutdrag, utvisande att stadsfullmäktige beslutat förklara, att staden, i den mån statliga restriktioner på byggnads- och lånemarknaden härför icke lade hinder i vägen, utfäste sig att svara för att behövt antal bostäder komme att uppföras för den personal, som ej oundgängligen behöver bo inom sjukhusområdet, under förutsättning att staden i god tid erhöle uppgift om bostadsbehovet och tidpunkten, när behov föreläge. Med hänsyn härtill och då det, såsom kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande framhållit, får anses angeläget att det fortsatta utredningsarbetet och anordnandet av en allmän arkitekttävlan snarast kan påbörjas, anser utskottet det icke påkallat med ytterligare överväganden av frågan om förläggningen av ifrågavarande sjukhus. Utskottet förordar därför att riks-

dagen, med bifall i sak till motionerna I: 473 och II: 615 i denna del, för sin del beslutar, att det med staden Falköping preliminärt träffade avtalet skall godkännas, så snart uppgörelse träffats om att statens ersättning till staden för ett reningsverk begränsas till högst 200 000 kronor. Då utskottet förutsätter, att kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande framlägger förslag om medelsanvisning för byggnadsarbetets igångsättande, så snart förutsättningar härför föreligger, finner utskottet en framställning från riksdagens sida om proposition i ämnet till 1955 års riksdag icke vara påkallad.

Med anledning av yrkandet i nämnda motioner — I: 473 och II: 615 — att statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande skall få i uppdrag att inkomma med förslag till *anläggande av två nya sinnessjukhus*, ett i Stockholms län och ett i Västmanlands län, vill utskottet anföra, att delade meningar icke råder om önskvärdheten av att platsbristen vid sinnessjukhusen avhjälpes så fort som möjligt. Utskottet vill emellertid erinra att kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande har till uppgift bl. a. att i enlighet med den år 1950 antagna byggnadsplanen inkomma med förslag om i vilken takt denna plan skall fullföljas. Utskottet förutsätter att kommittén, med hänsyn till den allvarliga bristen på vårdplatser, ägnar frågan om uppförande av ytterligare anstalter skärpt uppmärksamhet samt snarast möjligt framlägger förslag i detta avseende. Med hänsyn till det anförda är utskottet icke berett att redan nu tillstyrka det i motionerna framställda yrkandet.

I motionerna I: 453 och II: 589 har yrkats, att riksdagen skall uttala att frågan om *inrättande av undervisnings- och forskningsavdelningar vid vissa statliga sinnessjukhus* bör göras till föremål för skyndsam utredning av Kungl. Maj:t. Ett yrkande av samma innebörd har framställts i motionerna I: 473 och II: 615. Med anledning härav vill utskottet erinra, att Kungl. Maj:t numera i propositionen nr 212 upptagit denna fråga till behandling. Chefen för ecklesiastikdepartementet har därvid uttalat att närmare utredning om professorer i psykiatri vid sinnessjukhusen snarast bör komma till stånd. Då syftemålet med ifrågavarande motionsyrkanden således redan synes tillgodosett, anser utskottet, som understryker att utredning bör igångsättas snarast, någon formelig framställning i ämnet från riksdagens sida icke vara erforderlig.

Beträffande *avvecklingen av mellanhavandet med Älvkarleby kommun om förvärv av kommunens förutvarande ålderdomshem* har i motionerna I: 465 och II: 597 yrkats, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att på det sättet avveckla detta mellanhavande, att köpet av ålderdomshemmet i fråga fullföljes i enlighet med tidigare gjorda utfästelser på den föreliggande utredningen, samt att riksdagen tillika ville bemyndiga Kungl. Maj:t att sedan köpet sålunda fullföljts försälja fastigheten, därest densamma icke lämpligen kan utnyttjas för stalligt ändamål. Ehuru utskottet i likhet

med motionärerna finner det uppenbart, att kommunens befogade intressen skall skänkas tillbörligt beaktande vid avvecklingen av ifrågavarande mellanhavande, kan utskottet icke tillstyrka att slutlig uppgörelse mellan staten och kommunen skulle träffas innan den redan påbörjade utredningen slutförts. Utskottet, som understryker att utredningen bör bedrivas skyndsamt, tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Vad slutligen angår den av riksdagens revisorer behandlade frågan om *Västra Ny sjukhus* finner utskottet i likhet med revisorerna den tidigare bedrivna beläggningspolitiken vid detta sjukhus otillfredsställande. Av remissyttrandena framgår emellertid, att rättelse härutinnan numera åvågsbragts. Med hänsyn härtill förordar utskottet, att riksdagen inskränker sig till att i anledning av revisorernas förevarande påpekande i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att riksdagen förutsätter, att medicinalstyrelsen i fortsättningen vakar över att befintliga vårdplatser vid statens sinnessjukhus såvitt möjligt helt tages i anspråk.

Under återopande av det anförda och då Kungl. Maj:ts förslag *i övriga delar icke givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet,*

A. att motionerna I: 453 och II: 589 samt I: 473 och II: 615, sistnämnda båda motioner i vad de avser inrättande av undervisnings- och forskningsavdelningar vid vissa statliga sinnessjukhus, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 465 och II: 597 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 473 och II: 615, i vad de avser framställning till Kungl. Maj:t om proposition till 1955 års riksdag angående medel till byggnadsarbetets igångsättande vid ett nytt sinnessjukhus i Falköping, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 473 och II: 615, i vad avser uppdrag åt statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande att inkomma med förslag till anläggande av två nya sinnessjukhus, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att riksdagen må

I. besluta

a) att vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 26 februari 1954 förordat förslag verkställas ombyggnad av norra mansavdelningens mittparti för en beräknad kostnad av högst 1 600 000 kronor;

b) att vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras två paviljonger för oroliga patienter för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 775 000 kronor;

c) att vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras en administrationsbyggnad för en beräknad kostnad av högst 950 000 kronor;

d) att vid Sundby sjukhus vid Strängnäs skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras personalbostäder för en beräknad kostnad av högst 875 000 kronor;

e) att vid Birgittas sjukhus i Vadstena skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras en administrationsbyggnad för en beräknad kostnad av högst 1 260 000 kronor;

f) att vid Birgittas sjukhus i Vadstena skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras vårdpaviljong C II för en beräknad kostnad av högst 1 425 000 kronor;

g) att vid Ryhovs sjukhus i Jönköping skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras medicinskt centrum m. m. för en beräknad kostnad av högst 980 000 kronor;

h) att vid S:t Sigfrids sjukhus i Växjö skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras personalbostäder för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 1 500 000 kronor;

i) att vid S:t Lars' sjukhus i Lund skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras paviljongerna nr 83 och nr 84 för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 500 000 kronor;

j) att vid Restads sjukhus i Vänersborg skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras en upptagningspaviljong för en beräknad kostnad av högst 1 125 000 kronor;

k) att vid Mariebergs sjukhus i Kristinehamn skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag uppföras två vårdpaviljonger för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 420 000 kronor;

l) att vid Sätters sjukhus skall i huvudsaklig överens-

stämme med av departementschefen förordad förslag uppföras en upptagningspaviljong för en beräknad kostnad av högst 1 250 000 kronor;

m) att vid Sätters sjukhus skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras två vårdpaviljonger för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 600 000 kronor;

n) att vid Frösö sjukhus vid Östersund skall i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordad förslag uppföras en upptagningspaviljong för en beräknad kostnad av högst 1 275 000 kronor;

II. godkänna övriga nya byggnadsföretag, som departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 26 februari 1954 förordad skola upptagas såsom beredskapsarbeten;

F. att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 473 och II: 615, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att under av utskottet angiven förutsättning sluta avtal med staden Falköping om förvärv av markområde för nytt sinnessjukhus på i huvudsak de villkor i övrigt, som angivits av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 26 februari 1954;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att efter i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 26 februari 1954 omförd utredning avveckla däri angivna mellanhavande med Älvkarleby kommun om förvärv av kommunens förutvarande ålderdomshem samt, därest så skulle befinnas lämpligt, försälja fastigheten;

III. till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* under statens allmänna fastighetsfond anvisa

a) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 ett investeringsanslag av 5 302 500 kronor;

b) för budgetåret 1954/55 ett investeringsanslag av 24 735 000 kronor;

IV. till *Utrustning av nya sinnessjukhus* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 980 000 kronor;

V. till *Statens anstalt för fallandesjuka: Om- och utbyggnadsarbeten* för budgetåret 1954/55 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor;

VI. i anledning av riksdagens revisorers uttalande angående Västra Ny sjukhus i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 7 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: se under utlåtandet nr 116.